

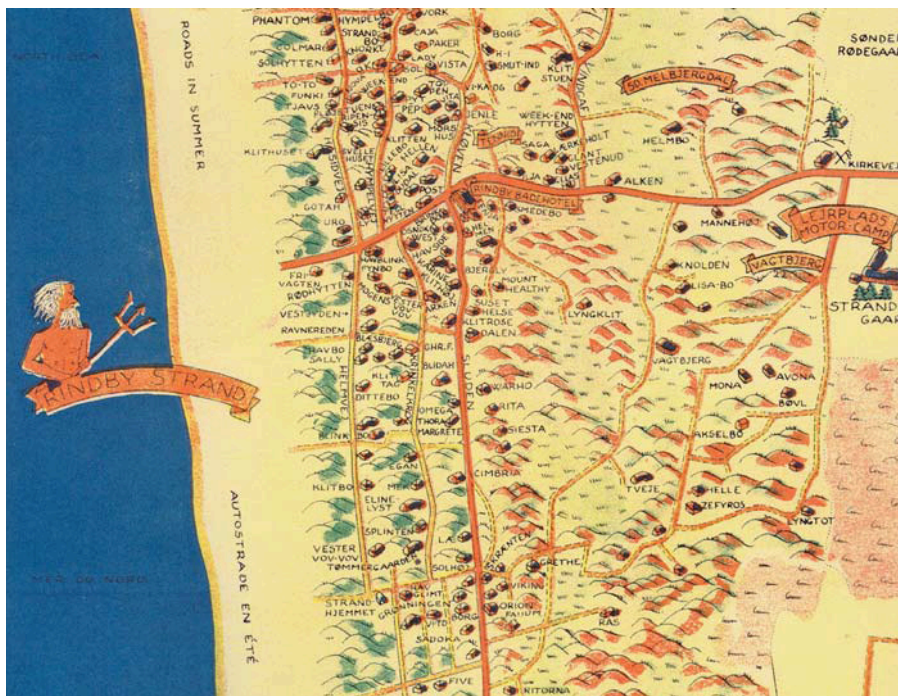
Fra turistkort version 1.0 til 2.0. og videre?

Niels Chr. Nielsen, post doc ved Center for Turisme, Innovation og Kultur (TIC), Syddansk Universitet i Esbjerg. Kontakt e-mail ncn@sitkom.sdu.dk, tlf. 6550 1582.

Post doc Niels Chr. Nielsen fortæller i denne artikel om lækersulten, opdagelseslysten og nysgerrig formidling af geografisk information henvendt til turister og rejsende. Artiklen er den første i en serie, der skal give indblik i danske forskeres arbejde – og vi begynder med historiske turistkort fra Danmark.

Kort, turistkort og geoinformation

Selve ordet turistkort indeholder i sig selv et mindre paradoks. Kort er, som læserne af dette tidsskrift må forventes at give mig ret i, et ekstremt velstruktureret medium, hvor objekter befinder sig på præcis rette plads, absolut og i forhold til hinanden. Kort er et middel til at skabe overskuelighed, og de fremstilles efter en nøje defineret proces, hvori der tilstræbes anvendelse af genkendelige tegn og et standardiseret layout. For en grundigere refleksion over emnet, se Brodersen (2007). Topografiske og tekniske kort anvendes hovedsagelig i arbejdssammenhænge eller i offentlig forvaltning til kommunikation mellem myndighed og borger. I modsætning hertil står turisme, der er knyttet til fritid og lystprægede aktiviteter og ikke mindst trangen til at se nye steder og landskaber. Her må de anvendte kort gerne give brugeren plads til improvisation og afstikere "ud i det blå" – samtidig med at de skal indeholde praktiske oplysninger til opfyldelse af konkrete behov, f.eks. beliggenheden af tankstationer og moteller på vejkort. Afhængig af hvad formålet med kortet er, kan det også bruges til at skabe eller stimulere behov, det være sig lækkersult, opdagelseslyst eller nysgerrighed i al almindelighed. Der er således mindst lige så mange kartografiske udfordringer i opgaven med at fremstille brugbare turistkort,

Figur 1. Fra Turistkort med beskrivelse af Fanø 1948, udsnit med Rindby strand. Indscannet af Per Hofman Hansen.

eller sagt mere generelt: formidling af geografisk kommunikation for turister og rejsende, som der er i fremstillingen af traditionelt kortmateriale. Spørgsmålet om hvordan forskellige producenter og udgivere håndterer disse udfordringer, danner baggrund for den forskning, som jeg (der er uddannet naturgeograf) har kastet mig ud i som post doc stipendiat ved Syddansk Universitet (SDU).

Turismeforskning, landskabs-historie og Galathea3

Jeg har været tilknyttet SDU siden 2003, først som kandidatstipendiat på projektet om Digitalt Kulturmiljøatlas over Danmark (nu videreført på hjemmesiden kulturmiljøportalen.dk) og sidenhen som medarbejder på Galathea3-projektet "St. Croix i fortid og nutid" (videreført på virtuelgalathea3.dk). En rød tråd i arbejdet har været landskabshistorie, herunder brugen af historiske kort til at fortælle om ikke bare ændrin-

ger i arealanvendelse, der ellers er det mest oplagte emne for en geograf at kaste sig over, men også om hvilke behov kortene har skullet opfylde til forskellige tider og dermed hvilken ikonografi og hvilke grafiske variable (Brodersen 1999), der er anvendt – set i forhold til de tekniske muligheder og forhåndenværende ressourcer på det givne tidspunkt (se f.eks. Korsgaard 2006). GIS har været et naturligt redskab at anvende specielt med henblik på de muligheder, som det giver for at skabe overblik og formidle resultaterne til en bredere kreds, senest ved fremkomsten af Internet-baserede services som Google Earth og de dertil hørende filformater. I relation til turismen undersøger vi ved Center for Turisme, Innovation og Kultur (TIC) aktuelt mulighederne for dels at formidle stedsbestemt kultur- og naturhistorisk information ved hjælp af GPS-teknologi, forventeligt indbygget i de fleste mobiltelefoner i løbet af et par år

og dels potentialet i, at brugere/turisterne skaber deres egne stedsbestemte informationer til deling med andre vha. det såkaldte web 2.0 (se Nielsen og Liburd 2008). At dette ikke er helt trivielt og også rummer mange faldgruber, bl.a. med hensyn til positionel nøjagtighed, diskuteres fint af Goodchild (2007).

Historiske turistkort fra Danmark

Noget af det første virkelig interessante materiale, som jeg fandt frem til, var et turistkort over Fanø fra 1948, med fokus på sommerhusområderne (se Hansen 2006). Dette meget fine og detaljerede kort, som efterfølgende viste sig at findes i gemmerne hos flere fastboende og sommerhusejere på Fanø, giver et snapshot af turismen på øen på et kritisk tidspunkt, da den skulle genrejses efter besættelsen, hvor Fanø blev en del af tyskernes Atlantvold og dermed lukket for civil adgang (og "begavet" med adskillige bunkers, der i dag er et turistmål i sig selv). Kortet, der ledsages af et hæfte med beskrivelser af vandreture, turistattraktioner og diverse annoncer, er fremstillet for Esbjerg-Fanø Turistforening af et firma kaldet Forlaget Romax Kartografi. Efterfølgende har jeg fundet et tilsvarende fint, samtidigt kort over området ved Møns Klint, et andet dansk turistmål, se figur 2, igen fremstillet for en lokal turistforening og ledsaget af forskellige beskrivelser. Det gav blod på tanden: Blev der lavet flere kort i samme stil umiddelbart efter krigen? Et naturligt sted at starte ville være på Forlaget Romax selv, alternativt på andre, konkurrerende foretagender fra samme periode.

Det videre forløb i projektet
Imidlertid har eftersøgningen af

Figur 2. Fra Turistkort Møns Klint 1947, 1: 10.000. Indscannet af N. C. Nielsen, SDU.

arkivmateriale og kilder vedrørende Romax foreløbig ikke ført ret langt. Selv ikke en henvendelse til en af dansk kartografis "grand old men", initiativtager til Kartografisk

Selskab, Thorkild Høy, gav det ønskede resultat. Trods en fremragende hukommelse, erindrede han ikke noget om Romax. Bedste bud var, at det måtte dreje sig om

en topograf (udgået fra Geodætisk Institut), der i en periode havde forsøgt sig med egen virksomhed. Ved henvendelse til Det kongelige Bibliotek og opslag i derværende gamle telefonbøger viste det sig, at der som opslag under "Kort, topografiske" har stået Romax v/ Robert Iversen på adressen Nansensgade 84, fra 1949 og frem til 1970. Jeg vil derfor gerne bringe en dobbelt efterlysning her i geoforum.dk dels af kendskab til Romax Kartografi og dels af danske turistkort fra før 1950.

Hvis der dukker flere historiske kort op, vil der naturligvis stadig være et videnskabeligt sigte; kortene vil blive sammenholdt med andre kilder til det regionale turisterhvervs udvikling (investorer, målgrupper, attraktioner) og til den teknologiske (og designmæssige) udvikling inden for korttegning og trykning. Undervejs i projektet vil der sikkert også blive god lejlighed til at diskutere, hvad der egentlig gør et kort til et turistkort i det spændende krydsfelt mellem turistforskning, regionalgeografi og kartografi.

Referencer:

Brodersen, Lars (2007):
Geokommunikation.
Forlaget Tankegang a/s.

Brodersen, Lars (1999):
Kort som kommunikation.
Forlaget Kortgruppen a/s.

Goodchild, Michael F. (2007):
Citizens as sensors: The world of
volunteered geography. Position
paper, *Workshop on Volunteered
Geographic Information*, National
Center for Geographic Information
and Analysis. December 13-14,
2007. Online på http://ncgia.ucsb.edu/projects/vgi/docs/position/Goodchild_VGI2007.pdf

Hansen, Per Hofman (2006): Tu-
ristkort med beskrivelse af Fanø
1948, ses online i udsnit på hans
Turistkort over Fanø Vesterhavs-
bad 1948 <http://www.albus.dk/fano/pors/badet-1948.html>

Nielsen, N.C. og Liburd, J.J.
(2008): Geographical information
and landscape history in tourism
communication in the age of Web
2.0. The case of the Salt River
Bay National Park in St. Croix of
the U.S. Virgin Islands. Artikel ac-
cepteret i endelig form til *Journal
of Tourism and Travel Marketing*,
kommende særnummer om "Geo-
graphy and Tourism Marketing".

Korsgaard, Peter (2006): Kort som
kilde. Dansk Historisk Fællesråd.

En efterlysning!

Niels Christian Nielsen bringer en
dobbelts efterlysning: Dels vil han
gerne høre, om der er nogen
af læserne, der kender mere til
omtalt Romax Kartografi (evt.
andre tilsvarende/konkurrerende,
små kartografiske foretagender).
Dels, om der er nogen, der
ligger inde med turistkort over
regioner eller lokalområder i
Danmark frem til ca. 1950.

Send dem gerne til Niels Christian
Nielsen, så han kan scanne ind og
returnere. Hvis der herved kom-
mer flere turistkort til veje, kan
det måske ligefrem blive til en
konkurrence om det sjoveste eller
fineste turistkort med offentlig-
gørelse efter behørig tilladelse på
SDU's og Geoforums hjemmeside.

Er du flyttet eller har du skiftet job?

Vi har stærkt brug for at have en korrekt medlemsfortegnelse. Derfor vil vi opfordre dig til som medlem af Geoforum at give besked til os på geoforum@geoforum.dk om enhver adresseændring eller evt. ændring i mailadresse. Kun derved sikrer du dig fortsat at modtage dette blad samt øvrige meddelelser rettidigt.

Ændring af din medlemsstatus vil vi også gerne have besked om.

Med venlig hilsen
Sekretariatet